

SVERIGES DÖV HISTORISKA SÄLLSKAP

Utgivare: Sveriges Döv Historiska Sällskap (SDHS)
Utkommer 2-4 gånger årligen och sändes gratis till SDHS medlemmar.
Redaktionskommitté: Per Eriksson.
Layoututförande: Per Eriksson och Göran Andersson.
Ansvarig utgivare: Per Eriksson, Röntmästargatan 85, 702 25 Örebro.
ISSN 1401-9566

• NR 7 • ÅRGÅNG 3 • DECEMBER 1997 •

Ledare

Hej!

□ I september genomfördes den tredje internationella dövhistoriekonferensen i Trondheim. konferensen samlade många deltagare och föreläsningarna hade en tonvikt på konst och skulptur. En föreläsare från Berlin berättade om sterilisering av döva under nazisttiden. Man steriliserade döva där man kunde påvisa starkt döv ärftlighet flera generationer tillbaka.

Den fjärde internationella dövhistoriekonferensen kommer att äga rum sommaren år 2000 på Gallaudet University, Washington.

SDHS genomförde ett dövhistoriskt seminarium i Örebro den 11-12 oktober. 73 deltagare var närvarande, varav en från Finland och två från Norge. Denna gång var det ett flertal olika föreläsare som redogjorde för olika områden. Det hela kommer att redovisas senare i en särskilt Årsskrift, som skickas ut nästa år till var och en.

I anslutning till seminariet hölls SDHS' årsmöte. Ett stort tack från SDHS till Pia Renner som nu har avgått. Tack vare Pias konstnärliga anlag har sällskapet en symbol som vi onekligen kan vara stolta över. Norsk och Dansk Döv Historiska Sällskap har ingen symbol, så att vi är ensamma att ha!

Även så vill jag tacka Örebro Dövas Sportfiskeklubb som ordnade med en härlig rökt forell på kvällen. Den smälte verkligen fint i allas munnar.

Glöm nu inte att skicka namnförslag på sällskapets tidning till styrelsen!!!!

Per

Sällskapsrum för döva

□ Fredrika Bremer var en mycket aktiv kvinna som gjorde många resor och hade många kontakter. En hel del böcker har skrivits om Fredrika. I en bok om Fredrika från år 1899, inköpt i Vadstenas antikvariat, har jag hittat en liten notis "från Öresundsposten 16/4, 1864 besök på en dövskola".

Efter att ha erhållit kopior från tidningsavdelningen, Kungliga biblioteket har jag fått fram Fredrikas ord. Fredrika har skrivit allmänt om döva efter sitt besök på dövskolan på Ven sommaren 1863;

"Isolerade och olyckliga"

"...De finna sig her fruktansvärdt isolerade, ofta djupt olyckliga, då de, skiljda från det stora hemmet på Manilla, icke mera finna ett rum, der de kunna träffa sina olyckskamrater, meddela sig med dem och tillsammans med dem finna någon hugnad, någon föda för sitt intelligenta lif. Icke allena söker derföre den ensamme döfstumme arbetaren sin tröst på krogen, enda sällskapsrum som står honom öppet! Och slutar sitt stumma lif som drinkare eller ock-på straffarbetshuset. Flera erfarenheter af denna art hade ingifwit den tysta skolans föreståndarinna den innerliga önskan att kunna för de döfstumma inrätta sällskapsrum, der de tid efter annan kunde församlas och på deras språk njuta den bildande underhållning, som är hvarje tänkande menniskas innerliga behof..."

SDF bildades

Jeanette Berglind var föreståndare för Tysta skolan. Jeanette och Fredrika var goda vänner. De hade diskuterat dövas behov att träffas med inrättandet

Fredrika Bremer

en typ av föreningsliv. Fredrika hann skriva sin artikel i Öresundsposten innan hon dog hösten 1865.

Artikeln visar också att Fredrika mindes Pär Aron Borgs förste "blinde" elev "flickan Charlotte Seijerling, som under många år med sin vackra sång och sitt harpospel förvärfvade bröd åt sig och sin åldrige fader".

Den döve läraren Frithiof Carlbom vid Berglinds Tysta skola propaganderade efter en tysklandsresa för att bilda en "allmän svensk dövfstumförening". Den bildades år 1868 med namnet "Döfstumme-Föreningen i Stockholm". I samband med föreningens bildande, så fick döva äntligen en lokal att kunna samlas regelbundet. I dag heter den Stockholms Dövas Förening.

Per

Så blev Edison hörselskadad

Thomas Alva Edison, 1847 - 1931, USA

□ I samband ett besök på ett antikvariat i Vadstena år 1996 hittade jag boken "Henry Ford, MIN VÄN EDISON, Natur och Kultur 1931" för 30 kronor.

I min förlängda ryggmärg mindes jag för tre år sedan från den internationella dövhistoriekonferensen i Hamburg, där en utställning berättade att Edison hade förlorat en del av sin hörsel.

Experiment

Jag köpte ögonblickligen boken. Det beror egentligen på att jag under en tågresor till Göteborg såg i SJ:s tidning "Tur&Retur 1996/6" en bild där Henry Ford pratade intill Thomas Edisons öra.

Edison uppfunnen egentligen inte glödlampan. Hans insats var att utveckla glödlampan, så att den kunde fungera i kommersiellt bruk.

Edison började läsa mycket tidigt och utförde den del experiment i hemmets källare. Vid 12 års ålder började han arbeta som tidningspojke på järnvägen mellan Port Huron och Detroit. Varenda slant han tjänade gick till böcker och kemikalier.

Henry Ford samtalar med Thomas Edison. Från boken *Natur och Kultur*.

Döv 15 år gammal

Om orsaken till sin dövhet vid ungefär 15 års ålder skriver Edison: "Jag hade blivit uppehållen genom att få vänta på en del av mina tidningskunder, och tåget gick. Jag rusade iväg för

att hinna med och fick fatt på fotsteget till sista vagnen. Det var i sista ögonblicket, och jag kunde knappast kravla mig upp, ty fotstegen voro på den tiden mycket höga. En av tågbetjäningen sträckte sig ut och fick tag i mina öron - då han lyfte upp mig, kändes det som om någonting gick sönder inuti dem, och kort därefter började jag märka, att jag hörde dåligt."

Positiv

Edison var dock av en positiv karaktär. Han försökte vända sitt lyte till en fördel. Han försökte komma underfund hur en döv kunde göra mer nytta än en person som kan höra normalt. Visserligen skulle Edison vara glad om hörseln kunde komma tillbaka men å andra sidan var han tillfredställd med att kunna hjälpa sina medmänniskor som var döva.

Det är väsentligt att känna till ordet "döv" under årens lopp i Sverige. I och

med att boken är översatt 1931, så innebär det att "döv" betyder i dagens nutid "hörselskadad". Alltså hade Edison en hörselskada, som gjorde att han kunde uppfatta samtal intill örat.

Per

Årsmötet 1997

□ Efter dövhistoriska seminariets första dag den 11 oktober hade SDHS sitt årsmöte. Pia Renner hade avlagt sig omval. De fyra övriga Ulla-Bell Thorin, Robin Holmstedt, Anneli Örlegård och Per Eriksson omvaldes. Tomas Hedberg invaldes som ny ledamot i styrelsen.

SDHS' nya styrelse 1997: Tomas Hedberg till vänster, Ulla-Bell Thorin, Per Eriksson, Robin Holmstedt och Anneli Örlegård.

Döva arbetare på aeroplanfabrik i Landskrona

□ Under åren 1913-1919 fanns det en flygplansfabrik i Landskrona. Dr Enoch Thulin var en pionjär i vår flyghistoria. Han gjorde flera uppmärksammade, vågade och skickliga flygningar på olika platser.

Den mest berömda flygning härrör från år 1914 då han flög från Paris till Landskrona. Även så är hans flygturer till Göteborg, Stockholm och Oslo omnämnda. Thulin var en mycket skicklig flygplanskonstruktör och gjorde under 1913 ungefär 300 flyguppvisningar utan haveri.

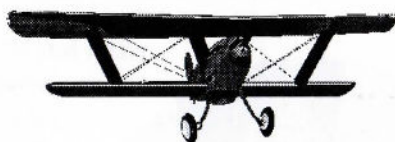
Postflygningar över Öland var en av Thulins mest kända insatser. Thulin dog under en flygtur den 14 maj 1919 i Landskrona.

Trivdes bra

Vad har döva att göra med Thulins

flygverksamhet? Jo 15 döva män arbetade på Thulins aeroplanfabrik vid starten år 1913 i Landskrona. Fabriken utvecklades sedermera till ett miljöföretag.

I Ny Tidning för Sveriges Dövstumma No:2, 1 Febr. 1919 är det noterat att flygmaskinverkstäderna i Landskrona

har blivit stängda på grund av brist på besättningar.

Därför hade samtliga döva blivit arbetslösa.

Under sin tid på Thulins fabrik var döva omtyckta, trivdes bra och hade god lön. Den förste som fick anställning på Thulins fabrik var Birger Waldau. Birger var också den förste

döve, som var med om en flygtur i Sverige.

Anställde flera döva

Birgers dotter Sonja Röman har berättat att Thulin sedermera anställde flera döva till sin fabrik. Efter fyra års anställning var Birger tvungen att söka nytt arbete och fick då anställning som kommunalarbetare i 44 år i Landskrona. Bland de övriga sex döva hade före Thulins aerofabrik varit sysselsatt som skomakare eller i en skofabrik.

Två andra hade varit arbetare på borstbinderifabrik och tre andra hade varit grovarbetare. Förmodligen gick allihopa tillbaka till de arbeten de hade innan de kom till Thulins fabrik. Tyvärr vet vi inte varför Thulin anställde döva till sin fabrik. Kanske det finns det fler uppgifter att få fram om dövas arbete vid Thulins aerofabrik i Landskrona?

Robin

Källor: Sonja Röman, Hvar 8 Dag, Ölandsposten, Ny Tidning för Sveriges Dövstumma nr 2, 1919.

Foto av döva arbetare från Thulins aerofabrik år 1918. Fotograf var Anton Hagman, Landskrona.
Stående, fr vänster: Hilding Magnusson, John Stanzen, Edvard Mårtensson, August Kvant, Gilbert Knutsson, Malte Holmgren, August Jönsson och Johan Vilken.
Sittande fr vänster: Birger Waldau, Konrad Johansson, Johan Simonsson, Gustaf Jönsson, och Carl Reinholdz.
Längst fram, fr vänster: Vilhelm Böckman och Gunnar Johansson.

Begränsad eftersändning

Vid definitiv eftersändning återsänds försändelsen med nya adressen på baksidan (ej adressidan)

Återsändningsadress

SDHS, c/o Eriksson
Räntmästargatan 85
702 25 Örebro

Beethoven blev döv när han stod på toppen

Ludwig van Beethoven 1770-1827

□ Beethoven brukar då och då nämnas överallt på olika dövhistoriekonferenser. Orsaken till det är Beethovens lomhördhet.

Efter forskning har jag fått fram följande; Han var en tysk tonsättare. Efter att ha genomfört studier i sin hemstad Bonn, kom Beethoven till Wien år 1792. Han började få stora konstnärliga och materiella framgångar.

Stadigt sämre

Normalt skulle man vara helt nöjd men i ett brev år 1801 skrev Beethoven: *"...min hörsel har sedan tre år tillbaka blivit stadigt sämre. De sista två åren undviker jag nästan allt sällskap, jag kan ju icke säga till människorna: 'Jag är döv'."*

Brevmottagaren fick lova Beethoven att inte berätta för folk om hans tilltagande dövhet. I ett annat brev år 1802 skriver han: *"Och likväl var det ännu inte möjligt att säga till människorna: Tala högre, skrik, ty jag är döv!"*

Vid tiden för Wienkongressen 1814-1815 stod Beethoven på höjden av sin ryktbarhet.

Lätt att lura

Den ökande dövheten gjorde att han förlorade allt mer

Beethovens hörapparater under åren 1812-1814

förmågan att finna sig till rätta i tillvaron. Det var lätt att lura honom. År 1814 har en dirigent skrivit om Beethoven:

"Ty för det första stämde pianofortet mycket illa, vilket inte bekymrade Beethoven, som i alla fall ingenting hörde, och för det andra återstod på grund av mästarens dövhet så gott som ingenting av hans en gång så beundrade virtuositet. I forte slog den arme döve så hårt, att strängarna klirrade, och i piano spelade han åter så sakt, att hela tongrupper gingo förlorade, vilket hade till följd, att man ingenting förstod".

Primitiva hörapparater

Ända fram till 1815 hade Beethoven sina största framgångar som tonsättare. Åren efter 1815 blev det omöjligt för Beethoven att ens med dåtidens rätt primitiva hörapparater att förstå sin omvärld. Det talade ordet blev ersatt med de av besökarna nedskrivna orden i konversationshäftena. Ur forskningssynpunkt är de idag imponerande att läsa om dåtidens tankesätt. Omkring 1820 blev Beethoven fullständig döv.

Per

Bilden: Beethoven omkring 1808-1809

Källor:

Paumgartner B. (1969). Beethoven.
Focus uppslagsbok (1970).

Styrelse 1997-99**för Sveriges Döv Historiska Sällskap:**

Per Eriksson, ordf och kassör

Anneli Örlegård, sekreterare

Ulla-Bell Thorin, ledamot

Robin Holmstedt, ledamot

Tomas Hedberg, ledamot

Postmottagare: c/o Eriksson Räntmästargatan 85
702 25 Örebro

Medlemskap för enskilda 100:- och organisationer
250:-/år. Tidningen utsändes gratis till alla medlemmar. Pg 85 41 21 - 1.